

## حضرت فاطمه(س) از دیدگاه قرآن

<?xml encoding="UTF-8">



حضرت صدّیقه زهرا(س) نیز ولیّه انبیا بوده است، چنان‌که پیامبر اعظم و علی و یازده امام دیگر ولیّ آنان بوده‌اند. یعنی همه انبیا به خضوع و فروتنی در مقابل این چهارده وجود مقدّس ایمان و اعتقاد داشته‌اند.

بعد از آن‌که خدای تعالی آدم را آفرید و فرشتگان بر حضرت آدم سجده کردند، عجب و خودپسندی به او راه یافت و در حالی‌که به خود می‌بالید، عرض کرد: پروردگارا! آیا مخلوقی که نزد تو محبوب‌تر از من باشد، آفریده‌ای؟ از جانب پروردگار خطاب آمد: بلی، و به امر پروردگار حجاب‌ها برداشته شد و پنج شبه ظاهر شدند که در پیشگاه عرش ایستاده بودند. آدم عرض کرد: اینان کیانند؟

### آیه اول: آیه تطهیر

إِنَّمَا يَرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا.

خدا چنین می‌خواهد که رِجس (هر آلایش) را از شما خاندان نبوّت ببرد و شما را پاک و منزّه گرداند.؟ در شأن نزول این آیه، روایات متواتری در دست است که حاکی است آیه تطهیر در خانه امّ سلمه نازل شده است و در آن هنگام رسول اکرم(ص)، حضرت صدّیقه(س)، امیرالمؤمنین و حسنین(ع) حضور داشته‌اند. جناب امّ سلمه از رسول اکرم(ص) تقاضا می‌کند که من نیز به جمع شما داخل شوم و تحت کساء نزد شما خاندان رسالت قرار گیرم؟ حضرت او را نهی کرد و فرمود: «نه»، تو داخل نشو! هر چند تو بخیري. چون این آیه مخصوص است به ما پنج تن».

نام جماعتی از صحابه که شأن نزول این آیه را در خصوص پنج تن نقل کرده‌اند و روایات آن‌ها متواتر است به این شرح می‌باشد: سعد بن ابی وقّاص، انس بن مالک، ابن عبّاس، ابو سعید خدری، عمر بن ابی سلمه، وائله ابن اسقع، عبدالله بن جعفر، ابو حمراء هلال، امّ سلمه، عایشه، ابو هریره، معقل بن یسار، ابوالطفیل، جابر بن عبدالله، ابو برزّه اسلمی و مقداد بن اسود.2

پس با توجه به مطلب فوق، جای هیچ‌گونه تردیدی نیست که حضرت صدّیقه زهرا(س) نیز مشمول آیه تطهیر است و در کلمه «اهل‌البیت»، او نیز مراد می‌باشد. گذشته از این‌ها، پیامبر اکرم(ص) برای اثبات و روشن شدن حقیقت امر، کار بسیار جالبی کردند که 9 نفر از صحابه آن را نقل کرده‌اند. به این شرح که بعد از نزول این آیه، حضرت رسول(ص) هر روز هنگام خروج از منزل که برای اقامه نماز صبح به مسجد تشریف می‌برد، به در خانه

حضرت صدّیقه می‌آمد و می‌فرمود:

السّلام علیکم یا اهل البیت ، إنّما یرید الله لیذهب عنکم الرّجس اهل البیت یطهّركم تطهیرا.

سلام بر شما ای اهل بیت؛ خداوند تنها می‌خواهد آلودگی‌ها را از شما بزداید و پاک کند، پاک شدنی.

راوی می‌گوید: من شش ماه در مدینه بودم و این جریان را هر روز مشاهده کردم.3

همین يك آیه، برهانی است کافی و نشانگر این‌که حضرت صدّیقه(س) معصومه است، و عصمت از جمله شئون و مناصب ولایت است؛ و ما غیر «ولی» که معصوم باشد، سراغ نداریم.

## دوم: آیه مباهله

فقل تعالوا ندع أبناءنا و أبناءكم و نساءنا و نساءكم و أنفسنا و أنفسكم و ننبتهل من نبتل لعنة الله علی الكاذبین4

پس بگو (ای پیامبر) بیایید ما و شما با فرزندان و زنان خود با هم به مباهله برخیزیم (یعنی در حق یکدیگر نفرین کنیم) تا دروغگویان را به لعن و عذاب خدا گرفتار سازیم.

این آیه به طور صریح و آشکار اشاره می‌کند به این‌که پیامبر اکرم(ص) هنگامی‌که با نصاری نجران مباهله نمود، حضرت صدّیقه(س) نیز در این مباهله شرکت داشت. ایشان وجود مقدّسی است که میان چهار معصوم دیگر در آیه مباهله قرار گرفته است.5 با توجه به این مطلب که مباهله (ابتهاال و نفرین کردن) با نصاری نجران يك کار عادی نیست و زن و مرد عادی نمی‌توانند اقدام به مباهله نمایند و طرف مقابل را مغلوب و رسوا کنند، لذا صلاحیت اقدام به چنین امر خطیری را افراد مقدس و شایسته ای دارا هستند که مورد نظر مرحمت حضرت حق تبارک و تعالی بوده باشند، و حضرت صدّیقه(س) نیز یکی از آن شخصیت‌هایی است که مشمول این آیه شریفه است و این از مسلّمات است.

## آیه سوم

فتلقی آدم من ربّه کلماتٍ فتاب علیه إنّهُ هو التّوّاب الرّحیم.6

پس حضرت آدم از حضرت حق تبارک و تعالی کلماتی را فرا گرفت (و آن کلمات را وسیله قبول توبه خویش قرار داد) و خداوند توبه او را پذیرفت.

در باره این آیه احادیثی نقل شده است که بسیار فوق‌العاده است و با توجه به آیه مذکور و این روایات، انسان به خوبی می‌تواند درک نماید که حضرت صدّیقه(س) یکی از علل خلقت است و یکی از اسباب آفرینش جهان می‌باشد، یعنی همان‌طور که رسول اکرم(ص)، امیرالمؤمنین(ع) و حسنین(ع)، سبب خلقتند؛ حضرت صدّیقه نیز یکی از علل آفرینش است، و معقول نیست کسی علّت خلقت باشد و ولایت نداشته باشد.

ابن عبّاس از پیامبر اکرم(ص) روایتی نقل می‌کند که خلاصه ای از آن را در این‌جا می‌آوریم:

بعد از آن‌که خدای تعالی آدم را آفرید و فرشتگان بر حضرت آدم سجده کردند، عجب و خودپسندی به او راه یافت و در حالی‌که به خود می‌بالید، عرض کرد: پروردگارا! آیا مخلوقی که نزد تو محبوب‌تر از من باشد، آفریده‌ای؟ از جانب پروردگار خطاب آمد: بلی، و به امر پروردگار حجاب‌ها برداشته شد و پنج شبه ظاهر شدند که در پیشگاه

عرش ایستاده بودند. آدم عرض کرد: اینان کیانند؟ خطاب آمد: این پیامبر من، این علی امیرالمؤمنین پسرعمّ او، این فاطمه دخترش، و این دو حسن و حسین، پسران علی و فرزندان پیامبر من هستند. اینان مقام اوّل را دارا هستند و درجاتشان بسیار عالی و مرتبه تو تالی مقام والای اینان است. بعدها وقتی که حضرت آدم مرتکب و مبتلای آن ترک اولی شد، عرض کرد: پروردگارا از تو مسئلت دارم که به حقّ محمد و علی و فاطمه و حسن و حسین از خطای من درگذری. پس دعایش مستجاب شد. و مشمول عفو و آمرزش خدای تعالی قرار گرفت و این است معنای آیه شریفه که خدا می‌فرماید: پس آدم کلماتی از پروردگارش فرا گرفت که به وسیله آن کلمات توبه او مورد قبول واقع گردید. 7

[به بیان علامه، منظور از «کلمات» در آیه 124 سورة بقره نیز همین ذوات مقدّسه هستند که شرح و روایات مربوط به آن‌ها در اصل کتاب قابل مراجعه است.]

## آیه چهارم: آیه مودّت

### قل لا أسألكم عليه أجراً إلا المودة في القربى. 8

بگو (ای پیامبر) من برای انجام رسالتم پاداشی از شما نمی‌خواهم، مگر مودّت با خویشان نزدیکم. پیامبر اکرم(ص) اجر رسالت خودش را از طرف حضرت حق تبارک و تعالی، مودّت نزدیکان خویش اعلام می‌دارد. یعنی فقط مودّت خویشان حضرت رسول(ص) را می‌توان اجر و مزد رسالت عظمای احمدی دانست. این مودّت ارزنده، هم وزن اجر رسالت پیامبر است و به اجماع فریقین (شیعه و سنی) این آیه در شأن اهل بیت عصمت و قداست نازل شده است، یعنی علی، فاطمه، حسن و حسین(ع).

احمد بن حنبل در مناقب، حافظ ابن منذر، حافظ بن ابی حاتم، حافظ طبرانی، حافظ ابن مردویه، واحدی مفسّر، ثعلبی مفسّر، حافظ ابو نعیم، بغوی مفسر و فقیه ابن مغازی 9 از ابن عباس روایت می‌کنند که: بعد از نزول این آیه از پیامبر اکرم(ص) سؤال شد: خویشاوندان نزدیک به تو که مودّت آنان بر ما واجب است، چه کسانی هستند؟ حضرت در جواب فرمود: علی، فاطمه، و دو فرزند آنان (حسن و حسین).

محبّ الدّین طبری در ذخائر، زَمَخْشَرِي در کَشَاف، حَمَوِي در فرائد، نیشابوری در تفسیرش، ابن طلحه شافعی در مطالب السّؤال، رازی در تفسیرش، ابو السّعود در تفسیرش، ابو حیان در تفسیرش، نَسَفِي در تفسیرش، حافظ هَيْثَمِي در مجمع، ابن صَبَّاح مالکی و دیگران روایت مذکور را نقل کرده اند. 10

قسطلانی در المواهب اللدنیّه می‌گوید:

خدای تعالی مودّت خویشان نزدیک پیامبر را بر همگان واجب کرده است و درباره وجوب محبّت اهل بیت معظمّ حضرت رسول و ذرّیه اوست که خدا می‌فرماید: بگو ای پیامبر، در مقابل انجام رسالتم از شما مرزدي نمی‌خواهم به جز مودّت خویشان نزدیکم. 11

[در متن کتاب روایات زیادی در این باره آمده که ما به این دو اکتفا می‌کنیم] و خلاصه کلام این که مسلماً علی، فاطمه و حسنین، آل پیامبر می‌باشند و قطعاً حبّ فاطمه(س) ضمیمه اجر نبوّت و نشان دهنده ولایت اوست.

إِنَّا عرضنا الأمانة علي السموات و الأرض و الجبال فأبين أن يحملنها و أشفقن منها و حملها الإنسان إِنَّه كان ظلوماً جهولاً<sup>12</sup>

ما امانت [الهي و بار تكليف] را بر آسمان‌ها و زمین و کوه‌ها عرضه کردیم پس، از برداشتن آن سر باز زدند و از آن هراسناک شدند، و [لی] انسان آن را برداشت؛ راستی او ستمگری نادان بود. آیه مذکور نیز از آیاتی است که در اثبات ولایت حضرت صدیقه (س) می‌توان از آن استفاده کرد. امانتی که خدای تعالی به آسمان‌ها و زمین و کوه‌ها عرضه کرده است و از آن‌ها خواسته تا آن را بپذیرند و این امانت، همان ولایت پیامبر اکرم (ص) و امیر المؤمنین و فاطمه و حسنین و ائمه بعد از آنان می‌باشد. مفضل بن عمر از حضرت امام صادق (ع) نقل می‌کند:

خدای تعالی ارواح را دو هزار سال قبل از خلقت بدن‌ها آفرید، و شریف‌ترین و برترین روح‌ها را، ارواح محمد، علی، فاطمه و حسنین و ائمه نه گانه از نسل حسین بن علی - علیه السلام - قرار داد و آنان را برآسمان‌ها و زمین و کوه‌ها عرضه کرد، نور چهارده معصوم همه جا را فرا گرفت و جهان‌گیر شد. آنگاه از جانب حق تبارک و تعالی به آسمان‌ها و زمین خطاب آمد که: اینانند دوستان و اولیای من، و اینان هستند حجّت‌های من بر همه مخلوقاتم. (لذا حضرت صدیقه (س) حجّت و ولیّ الله است به نصّ خود حضرت احدیّت جلّت عظمت). هیچ‌یک از آفریدگانم نزد من محبوب‌تر از آن‌ها نیست؛ بهشتم را برای دوستان آنان، و آتش دوزخ را برای مخالفین و دشمنان آنان آفریده‌ام؛ پس ولایتشان امانت من است در نزد مخلوقاتم. به جز این برگزیدگان من، کیست که بتواند این بار امانت را با تمام سنگینی‌اش بر دوش کشد و یا مدّعی این مقام باشد؟<sup>13</sup> در قسمتی دیگر از حدیث حضرت صادق (ع) می‌فرماید:

بعد از این جریان، فرستادگان الهی (درسایه ولایت چهارده معصوم) نگهدارنده این امانت و معرفّ آن بوده اند، و به اوصیای خود و مخلصین امت خویش نیز این موضوع را بیان می‌کردند... در نتیجه، حضرت صدیقه زهرا (س) نیز ولیّ انبیا بوده است، چنان‌که پیامبر اعظم و علی و یازده امام دیگر ولیّ آنان بوده‌اند. یعنی همه انبیا به خضوع و فروتنی در مقابل این چهارده وجود مقدّس ایمان و اعتقاد داشته‌اند، چنان‌که در بعضی از احادیث آمده است که از جمله اعمال حضرت موسی و حضرت عیسی در زمان نبوت آن دو پیامبر، ذکر صلوات بر محمد و آل محمد بوده است، و این خود نشان دهنده اعتراف به ولایت چهارده معصوم می‌باشد... و سپس اضافه می‌نماید که این ولایت همان است که خدا می‌فرماید:

إِنَّا عرضنا الأمانة ...

پی‌نوشت‌ها:

? برگرفته از: کتاب فاطمه‌الزهرا (س)، به کوشش حبیب چاپچیان، چاپ امیرکبیر.

1. سوره احزاب (??) ، آیه 33.

2. اسناد شأن نزول آیه تطهیر، در مجلدات دوازدهم به بعد الغدير آمده و متأسفانه تاکنون طبع نگردیده است.

3. مسند احمد، ج 2، ص 259 - 285 ، شواهد التنزيل، ج 2، ح 637 - 639 و 644 و 773.
4. سوره آل عمران (?) ، آیه 61.
5. بعضي از مصادر شأن نزول این آیه: صحیح مسلم، مسند احمد بن حنبل، سنن ترمذی، تفسیر طبری، السنن الکبری (بیهقی)، الاغانی.
6. سوره بقره (?) ، آیه 37.
7. الخصائص العلویه، ابو الفتح محمد بن علي نطنزي، الغدير، ج 7، ص 301.
8. سوره شوري (42)، آیه 23.
9. براي دیدن توصیف و توثیق این افراد در نزد دانشمندان اهل سنت ، به پاورقی‌های کتاب فاطمه زهرا مراجعه فرمایید.
10. شماره 9.
11. شرح المواهب اللدنیّه، ج 3، ص 21.
12. سوره احزاب (??) آیه 72.
13. معانی الاخبار ص 108 تا 110 . خوانندگانی که مایل به کسب آگاهی بیشتر از وجوه تفسیری این آیه در روایات اهل بیت هستند می‌توانند به بحار ج 57 ص 278 مراجعه بفرمایند.